

Generálmajor doc. Ing. Václav Roučka, CSc.

K PRINCIPŮM VOJENSKÉHO A OPERAČNÍHO UMĚNÍ

V naší vojenské odborné literatuře bývají principy vojenského umění často nazývány principy vojenské vědy. Tato nepřesnost leckdy mýlí lidi, neboť vojenské umění je součástí vojenské vědy, a proto principy nelze zaměňovat.

V důsledku obšírnosti a složitosti předmětu vytváří vojenská věda rozsáhlý systém, který **zahrnuje principy**: výstavby ozbrojených sil, výchovy, výcviku, vojenského umění aj.

V systému principů vojenské vědy mají velmi důležité místo principy vojenského umění, kterými nechápeme jen jednotlivá dílčí ustanovení, ale nejdůležitější závěry, jež vyplývají z objektivních zákonů války a jsou vhodné pro praktické použití ve všech základních druzích bojové, operační i strategické činnosti vojsk. **Principy vojenského umění jsou platné pro všechny jeho součásti a mění jen formy jejich projevu.** Specifičnost součástí vojenského umění pak nachází svůj další odraz v zásadách.

Můžeme tedy říci, že principy vojenského umění jsou výsledkem poznání zákonitostí ozbrojeného zápasu a jsou závislé na stavu rozvoje vojenské vědy. Vyvíjejí a zdokonalují se stejně jako celý obsah vojenskovědeckého poznání. Některé principy v určitém období mohou ztratit svůj význam, pak jsou zařazovány do vojenské historické vědy, jiné nabývají nový obsah, nebo konečně mohou být v budoucnosti formulovány nové.

Celková soustava principů vojenského umění se skládá ze dvou skupin – **základních a dílčích principů vojenského umění.** K základním patří principy platné pro všechny tři jeho součásti – teorii vojenské strategie, operačního umění i všeobecnou taktiku (např. překvapení, soustředění úsilí, aktivita a jiné).

Formulace principů všech součástí vojenského umění bývají zpravidla totožné, avšak do výkladu obsahu principu se vkládá určité měřítko. Je-li obsah jednotlivých principů vysvětlován v taktickém měřítku, bude to potom základní princip tak-

tiky. Při výkladu téhož principu z operačního, nebo strategického hlediska bude v souladu s tím základním principem teorie operačního umění, nebo strategie. Existuje však možnost objasnit jeden princip vzhledem ke všem součástem vojenského umění. V takovém případě vystupuje jako základní princip vojenského umění. V tom spočívá členění těchto principů na hlavní a dílčí principy jednotlivých součástí vojenského umění.

Druhou součástí celkové soustavy je skupina **dílčích principů** vojenského umění, která se skládá z podskupin dílčích principů teorie vojenské strategie, teorie operačního umění, všeobecné taktiky a z principů bojové (válečné) činnosti složek ozbrojených sil a druhů vojsk, druhů zabezpečení bojové (válečné) činnosti a z druhů bojové činnosti, velení, spojení apod.

Všechny specifické principy jsou velmi blízké **zásadám a požadavkům řádů a předpisů**, které existují v oblasti všech součástí vojenského umění. Avšak zásady, které jsou v oblasti strategie, operačního umění i taktiky, je třeba přesně odlišovat od principů, jakožto hlavních řídicích myšlenek, nejdůležitějších doporučení, způsobů a forem bojové činnosti, které zahrnují hlavní směry možného projevu součástí vojenského umění.

V současné době **k základním principům** vojenského umění, jež vyjadřují objektivně působící zákonitosti ozbrojeného zápasu, řadíme:

- vysokou bojovou pohotovost ke splnění úkolů za jakýchkoli podmínek zahájení a vedení války,
- nenadállost, rozhodnost, aktivitu bojové činnosti a stálé úsilí o dosažení a udržení iniciativy,
- plné využívání různých prostředků a metod boje k dosažení vítězství,
- sladění zasazení a úzkou součinnost mezi svazky, operačními svazy všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk,
- rozhodné soustředění hlavního úsilí ve správném čase, na nejdůležitější směry (prostory) pro splnění hlavních úkolů,
- současné ničení nepřítele v celé hloubce jeho sestavy, včasné narůstání úsilí, odvážný manévr silami a prostředky (palbou), rozvíjení bojové činnosti (operace) ve vysokém tempu a zničení nepřítele v krátké době,
- respektování a plné využívání vlastenectví a morálního činitele,
- pevné a nepřetržité velení,
- houževnatost a rozhodnost při plnění stanovených úkolů, cílů,
- všestranné zabezpečení boje (operace),
- včasné vytváření záloh a obnovování bojeschopnosti vojsk.

Tyto principy se v současnosti staly nejdůležitějšími, ačkoli ani ony nemohou obsáhnout veškerou různorodost a mnohostrannost bojové a operační činnosti. Neustále jsou rozvíjeny, mění se pořadí jejich důležitosti i obsah, mají tendenci dalšího rozvoje.

Historie svědčí o tom, že platnost či její omezení jednotlivých principů, větší či menší změny, případně vznik nových principů, byl vždy spjat s těmi bojovými prostředky, které v dané době nejvíce ovlivňovaly vedení operací. Od 60. let to jsou jaderné zbraně a v současnosti k nim přistupuje i růst bojové efektivity konvenčních zbraní a zbraňových systémů s přesným navedením, použití bojových vrtulníků, minování na dálku a používání vzdušných sledů pozemních vojsk. Je proto pochopitelné, že zmíněné skutečnosti podstatným způsobem ovlivnily také dílčí principy (hlavní zásady) operačního umění, kde u některých hlavních zásad se v posledních letech změnil především jejich obsah. V podstatě to jen potvrzuje dialektiku vývoje operačního umění.

K soudobým dílčím principům – hlavním zásadám operačního umění lze počítat:

- udržení stálé vysoké bojové pohotovosti vojsk ke splnění úkolů v miru, ve válce i operaci,
- stanovení cílů operace, které odpovídají podmínkám reálné situace a možnostem vojsk,
- soustředění hlavního úsilí a vytvoření nezbytné převahy nad nepřítelem v silách i prostředcích na rozhodujícím místě (směru) činnosti a v potřebném čase,
- překvapení a nenadálá operační činnost i stálé úsilí o dosažení, udržení operační iniciativy,
- palebné ničení nepřítele do celé hloubky jeho sestavy, zejména za použití jaderných zbraní,
- mobilita, odvážný manévr a vysoké bojové úsilí vedení operací,
- aktivnost, houževnatost, rozhodnost a nepřetržitost při plnění operačních úkolů,
- zachování bojeschopnosti vojsk, včasné vytváření záloh a obnovování bojeschopnosti,
- pevné, pružné a nepřetržité velení vojskům,
- udržování trvalé součinnosti a neustálé sladění bojové (operační) činnosti,
- všestranné zabezpečení bojové (operační) činnosti vojsk.

Z vyjmenovaných dílčích principů se budu zabývat jedním, který považuji do značné míry za podceňovaný, a to **principem aktivnosti, houževnatosti, rozhodnosti a nepřetržitosti při plnění operačních úkolů.**

Úspěchu v operaci zpravidla dosahuje ta strana, která při jinak stejných podmínkách jedná aktivněji a rozhodněji, usilovnější činností se zmocní iniciativy, pevně si ji udrží a tím vnutí svou vůli nepříteli. Aktivnost vedení operací spočívá v neustálém tlaku na nepřítele, ve snaze předejít ho ve využití všech výhodných podmínek situace a v maximálním uplatnění bojových možností při jeho ničení.

Pro aktivní vedení bojové činnosti vytvářejí podmínky na jedné straně nové bojové prostředky, na druhé straně požadavky vojenské strategie a operačního umění.

ní, zaměřené k maximálnímu využití výsledků těchto prostředků k úspěšnému splnění úkolů.

Aktivita se zvláště **projevuje v:**

- cílech boje a způsobech jejich dosažení,
- umění velitelů a štábů rychle přijímat účinná a smělá rozhodnutí a důsledně je realizovat v praxi,

- rozhodné a úporné činnosti vojsk, vedené s vysokým bojovým úsilím,
- snaze dosáhnout vítězství úplnou porážkou nepřítele.

K dosažení toho je nutné, aby všichni vojáci byli prodchnuti vlastenectvím, pevnou vůlí k vítězství, výtečně znali a uměli používat svěřené zbraně, projevovali vysokou aktivitu, smělost, úpornost a iniciativu, nepřetržitě se snažili vnutit svou vůli nepříteli a při zachování vlastní iniciativy ničit nepřítele nebo ho zajmout.

Zásada aktivity nachází v operacích uplatnění především v:

- neustálém působení na nepřítele a nepřetržitým zvyšování síly úderu na jeho hlavní a rozhodující uskupení,

- předcházení nepřítele ve vedení palebných úderů, zejména jadernými zbraněmi,

- uskutečňování úderů a manévru k jejich využití,

- využívání výhodných podmínek dané situace pro vnučení své vůle nepříteli ve všech druzích bojové činnosti.

Aktivnost **v obraně** spočívá ve způsobení značných ztrát útočícímu hlavnímu uskupení nepřítele všemi silami a bojovými prostředky, především jadernými zbraněmi, houževnatém bránění rozhodujících prostorů (objektů), vedení rozhodných protiztečí a protiúderů druhými sledy, zálohami v součinnosti s vojsky prvního sledu, smělém a překvapivém manévru vojsky z jedné směru na druhé.

Aktivnost **v útoku** se projevuje především v ničení nepřítele mohutnou palbou ve spojitosti s rozhodným, rychlým a nepřetržitým postupem vlastních vojsk. Útočící má na své straně iniciativu, nepřetržitě vnucuje svou vůli nepříteli a při dovedné činnosti dosahuje úplného jeho zničení nebo zajetí a ovládnutí území.

Rozhodujícím projevem aktivity ve **střetném sražení** je především předejití nepřítele v rozhodující činnosti vojsk, tj. ve vedení palebných úderů, rozvinutí vojsk a vedení úderů do boků a týlu nepřítele, uskutečnění přeskupení, výhodného manévru a v rychlém rozvíjení úspěchu střetného sražení.

Požadavek **nepřetržitosti** při plnění operačních úkolů je dán nutností poskytnout nepříteli co nejméně času na případná protipatření a je závislý na vzrůstajících bojových možnostech vojsk, charakteru soudobých operací a na stanovených úkolech.

Nepřetržitá a rychlá činnost ztěžuje nepříteli především použití ZHN a záloh. Je tomu tak proto, že jsou jednak neustále měněny cíle pro jaderné údery a jednak v důsledku rychlého postupu vlastních vojsk je nepřítel nucen k častému přemísťo-